

Vriendschappen en pesten op basisscholen in Rotterdam

Gepubliceerd: 26-10-2010 Laatste bijgewerkt: 30-04-2024

Op dit moment is er geen diagnose instrument beschikbaar om pesten onder jonge kinderen in kaart te brengen. Voor dit onderzoek is een computerprogramma in de vorm van een computerspel ontwikkeld. Dit kan eenvoudig gebruikt worden om pestgedrag...

Ethische beoordeling	Goedgekeurd WMO
Status	Werving gestopt
Type aandoening	Overige aandoening
Onderzoekstype	Observationeel onderzoek, zonder invasieve metingen

Samenvatting

ID

NL-OMON34467

Bron

ToetsingOnline

Verkorte titel

Vriendschappen en pesten op basisscholen

Aandoening

- Overige aandoening

Synoniemen aandoening

agressie, pesten

Aandoening

pesten

Betreft onderzoek met

Mensen

Ondersteuning

Primaire sponsor: Erasmus MC, Universitair Medisch Centrum Rotterdam

Overige ondersteuning: NWO

Onderzoeksproduct en/of interventie

Trefwoord: computerprogramma, peer nominaties, slachtofferschap van pesten

Uitkomstmaten

Primaire uitkomstmaten

Primaire onderzoeksvariabelen/uitkomstmaten zijn:

- Slachtofferschap van pesten en pestgedrag
- Vormen van pesten
- Status van klasgenoten (geaccepteerd of afgewezen)
- Verdedigersrol
- Prosociaal gedrag

Secundaire uitkomstmaten

Secundaire onderzoeksvariabelen/uitkomstmaten zijn:

- Vroegere gedragsproblemen van kinderen
- Ouderlijke psychopathologie
- Opvoedingsstijl
- Gehechtheid
- Temperament
- Emotie herkenning
- Verbale en niet-verbale cognitieve ontwikkeling

Toelichting onderzoek

Achtergrond van het onderzoek

Pesten op school is een vorm van agressie van kinderen, die uit zich in systematische, herhaalde en bewuste negatieve acties, die gericht zijn op

kinderen die het vaak moeilijk vinden om zichzelf te verdedigen [1, 2]. Gepest worden op school is een heersend en serieus probleem in veel landen, waaronder ook Nederland. Meer dan 16% van de Nederlandse schoolgaande kinderen in de leeftijd 9 tot 11 jaar, gaf aan dat zij regelmatig gepest worden en ongeveer 40% van kinderen in deze leeftijdsgroep is minimaal één of twee keer gepest worden [3]. Het ziet er naar uit dat pesten onder jongere kinderen ook veel voorkomt. Eerste onderzoeksresultaten laten zien dat pesten al ontstaat op kleuterschoolleeftijd en de aard van het pesten lijkt op dat van oudere kinderen [4, 5].

De gevolgen van pesten kunnen erg schadelijk zijn voor de gezondheid en het gedrag van kinderen die ermee te maken krijgen [6]. Naast de zwakkere fysieke gezondheid, wordt slachtofferschap sterk geassocieerd met het verliezen van eigenwaarde, het risico om psychosomatische symptomen te ontwikkelen, depressie en zelfmoordgedachten [2, 7, 8]. Kinderen die te maken krijgen met pesten, vertonen zwakkere psychisch sociale aanpassing vergeleken met kinderen die niet met pesten te maken hebben [9, 10]. Fysiek en relationeel slachtofferschap onder kinderen in de onderbouw, vergroten de aanpassingsproblemen van deze kinderen in hun verdere schoolloopbaan [10, 11]. Kinderen die op jonge leeftijd gepest worden kunnen eerder gevoelens van eenzaamheid ontwikkelen en schoolvermijdend gedrag vertonen dan kinderen die niet op jonge leeftijd gepest worden [11]. Tevens kan pesten schoolprestaties ondermijnen en wordt het geassocieerd met delinquent gedrag en verwikkeling in criminaliteit tijdens de jeugd [2, 9, 12, 13].

In de context van pesten op school is het belangrijk om te proberen de gebeurtenis te verhinderen en om pesten zo vroeg mogelijk in kaart te brengen. Het wordt aanbevolen om te interveniëren aan het begin van de basisschool [7]. Hoe langer het slachtofferschap duurt hoe sterker het onaangepaste gedrag op school kan zijn [7, 19]. Daarom moeten problemen met pesten vooral aangepakt worden aan het begin van de basisschool.

Meestal vinden leerkrachten en ouders het heel moeilijk om pesten op school tegen te gaan. Het blijft vaak onopgemerkt, omdat het zich meestal afspeelt op plekken waar het toezicht van de leraren het minst is [2, 20]. Ook kunnen kinderen afwijzend staan tegenover het melden van pesten. De helft van de kinderen die te maken heeft met pesten, vertelt dit niet tegen volwassenen [2, 3] en daarom zijn ouders en leraren vaak niet op de hoogte van de grootte van het probleem. Dit maakt het moeilijk om het probleem in te schatten en om er effectief mee om te gaan. De normale methodes zoals vragenlijsten zijn niet toepasbaar bij kinderen wiens leesvaardigheden nog niet zijn ontwikkeld (bijv. kinderen in groep 2 en 3). Vanwege deze beperkingen is het moeilijk om het problemen met betrekking tot pesten bij jonge kinderen in kaart te brengen. Een hierop gericht onderzoeksinstrument ontbreekt momenteel. Daarom is in deze studie gekozen voor een innovatieve benadering om pestgedrag onder jonge kinderen in kaart te brengen.

Doel van het onderzoek

Op dit moment is er geen diagnose instrument beschikbaar om pesten onder jonge kinderen in kaart te brengen. Voor dit onderzoek is een computerprogramma in de vorm van een computerspel ontwikkeld. Dit kan eenvoudig gebruikt worden om pestgedrag onder jonge kinderen in klas te onderzoeken. Het brengt pestgedrag in de klas in kaart en verzorgt bruikbare, op maat gemaakte feedback voor de leraren. Met behulp van dit instrument is het eenvoudig om pestproblemen in de klas in kaart te brengen en te bestuderen in welke mate een probleem bestaat, wie het probleem aangaat zodat er besloten kan worden wat er moet gebeuren om de situatie te verhelpen.

Vragenlijsten die tot nu toe veelvuldig zijn gebruikt om pestgedrag te onderzoeken, zijn niet geschikt voor kinderen van 6-7 jaar. Ons instrument is echter gebaseerd op cumulatieve ervaringen van onderzoekers die met pestproblemen werken onder jonge kinderen [4, 5, 21-23]. Een specifiek ontworpen computerprogramma voor jonge kinderen wordt gebruikt om de data van pesten en de sociale netwerken te verzamelen in Rotterdamse scholen. Kinderen kunnen klasgenoten nomineren om aan te geven door wie ze gepest worden in de klas. Met behulp van dit programma kunnen we meten hoeveel er onder jonge kinderen wordt gepest en hoe kinderen van jonge leeftijd met elkaar omgaan. Omdat dit instrument gemakkelijk te gebruiken is, kan het later onafhankelijk gebruikt worden bij elke school die geïnteresseerd is om de situatie van een klas in kaart te brengen.

De primaire vraagstellingen van dit onderzoek zijn:

1. Welk percentage van de kinderen rapporteert slachtofferschap van pesten?
2. Welke vorm van pesten komt vaak voor onder jonge basisschoolkinderen?
3. Wat is de structuur van sociale netwerken onder basisschoolkinderen?

Het gebruik van het instrument is ook handig voor preventieve doeleinden. De informatie kan namelijk helpen om het begrip over de relaties tussen kinderen in een klas te vergroten en om gevaarlijke patronen van relaties tussen klasgenoten tegen te gaan. Hierdoor is er minder kans dat gevaarlijke patronen van relaties uitlopen op ernstige chronische problemen in een latere fase.

Naast het creëren van een instrument om slachtofferschap van pesten in kaart te brengen, zal deze studie ook kijken naar de rol van vroegtijdige risicofactoren voor onaangepaste relaties onder basisschoolgaande kinderen. Dit zal gebeuren door het gebruik van uitgebreide data over vroegtijdige ontwikkelingsfactoren van kinderen die participeren in de Generation R studie. In het Generation R project gaat een groot gedeelte van de verzamelde data over gedragsproblemen van kinderen, ouderlijke psychopathologie, functioneren van de familie, opvoeding en sociaal demografische data [24]. Deze benadering zal bijdragen aan het uitvoerige inzicht in het pestproces onder jonge kinderen.

De secundaire vraagstellingen van dit onderzoek zijn:

1. Welke vroegtijdige risicofactoren spelen een rol bij onaangepaste relaties onder basisschoolkinderen?
2. Welke vroegtijdige risicofactoren kunnen slachtofferschap en pestgedrag voorspellen?

Onderzoeksopzet

Dit is een observationeel, cross-sectioneel onderzoek waarbij kinderen informatie verstrekken over hun relaties met klasgenoten. Die informatie wordt verzameld door middel van een computerprogramma in de vorm van een computerspelletje. De computertest duurt ongeveer 15 minuten en kinderen gaan het op school, onder gewone omstandigheden, eenmaal uitvoeren. Het is mogelijk voor meerdere kinderen de taak tegelijkertijd uit te voeren.

Indien u een indruk wilt krijgen van het computerprogramma, dan kunt u een demoversie bekijken op www.pestenopbasisscholen.nl. Deze website is speciaal voor dit onderzoeksproject ontwikkeld. Het bevat niet alleen algemene informatie over het project maar ook nuttige informatie over pestgedrag onder jonge kinderen. Leerkrachten en ouders kunnen hier terecht voor meer informatie over het onderzoek, kunnen zelf een testversie van het programma doen of een demofilmje bekijken.

Inschatting van belasting en risico

Het is geschat dat de deelnemende kinderen minimale belasting ondervinden, omdat zij hun impliciete kennis over hun relaties met klasgenoten verstrekken. Zodoende worden zij niet geconfronteerd met voor hen nieuwe informatie. De aantrekkelijke eigenschappen van de computertest maken het leuk om spelenderwijs de vragen te beantwoorden.

Contactpersonen

Publiek

Erasmus MC, Universitair Medisch Centrum Rotterdam

Westzeedijk 118
3016 Rotterdam
NL

Wetenschappelijk

Erasmus MC, Universitair Medisch Centrum Rotterdam

Westzeedijk 118
3016 Rotterdam
NL

Locaties

Landen waar het onderzoek wordt uitgevoerd

Netherlands

Deelname eisen

Leeftijd

Kinderen (2-11 jaar)

Belangrijkste voorwaarden om deel te mogen nemen (Inclusiecriteria)

Schoolniveau: basisscholen in Rotterdam die Generation R deelnemende kinderen onderwijzen.

Groepsniveau: Groepen 2, 3 en 4 van de deelnemende scholen waarin de Generation R kinderen zitten.

Individueel niveau: Kinderen van groepen 2, 3 en 4 van de deelnemende scholen.

Belangrijkste redenen om niet deel te kunnen nemen (Exclusiecriteria)

1. Klassen waarin meer dan 25% van de kinderen niet mee mogen doen vanwege het bezwaar van de ouders tegen deelname aan dit onderzoek. Indien meer dan 25% van de kinderen die toestemming hebben afwezig is wordt het schoolbezoek verzetten.
2. Onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. Het kind dient de taal voldoende te beheersen om de instructies te volgen en de vragen te kunnen beantwoorden. De instructies en de vragen zijn alleen in het Nederlands beschikbaar.
3. Ernstige ontwikkelings- of gedragsproblemen van het kind die een obstakel voor de meeting kunnen vormen. Dit wordt eerst met de leerkracht van de klas besproken.

Onderzoeksopzet

Opzet

Type: Observationeel onderzoek, zonder invasieve metingen

Blinding: Open / niet geblindeerd

Controle: Geen controle groep

Doel: Diagnostiek

Deelname

Nederland

Status: Werving gestopt

(Verwachte) startdatum: 03-01-2011

Aantal proefpersonen: 207

Type: Werkelijke startdatum

Ethische beoordeling

Goedgekeurd WMO

Datum: 26-10-2010

Soort: Eerste indiening

Toetsingscommissie: METC Erasmus MC, Universitair Medisch Centrum Rotterdam (Rotterdam)

Registraties

Opgevolgd door onderstaande (mogelijk meer actuele) registratie

Geen registraties gevonden.

Andere (mogelijk minder actuele) registraties in dit register

Geen registraties gevonden.

In overige registers

Register

CCMO

ID

NL32478.078.10